

Iványi Katalin kiállításáról, katalógusáról

Egy, a nyilvánosság előtt önálló bemutatóval ritkábban megmutatkozó festő kiállítása volt látható a nyárelőn a Xántus János Múzeum időszakos kiállítótermében, Győrben. *Iványi Katalin* elmélyült munkássága hosszú évtizedek óta ismert a kortárs magyar festészetben, azonban képei legfeljebb kollektív kiállításokon bukkantak fel az érdeklődők előtt, hiszen a kilencvenes évek eleje után csak az ezredfordulót követően, 2003-ban rendezett egyéni kiállítást a budapesti Vigadó Galériában. Győrben hosszú előkészületek után volt látható igényesen válogatott munkáinak egy kollektívja. A művész hosszabb érlelődési, felkészülési folyamatot követően alakította ki igen sajátos és egyéni festői felfogását. Gráber Margitot és Tamás Ervint tartja mesterének. Pályája során fontos inspirációkat kapott a szentendrei festészet progresszív képviselőitől. Személyes kapcsolatban volt Bálint Endrével, Vajda Júliával, s a velük való barátság is elősegítette lassan érlelődő, egyéni felfogásának kialakulását. Immár hosszú évek óta – ha látjuk őket – Iványi Katalin munkái egyfajta mély látomásosságot, tűnékenységet mutatnak, az elvont és a figurális festészet nagyon személyes határeseteként előttünk álló képi világa azonban a nézőt azonnal megragadja és szemlélődésre sarkalja. Iványi Katalin a múltból, az emlékekből építkezik, mondandójának mindig van valami sejtelmessége, titokzatossága, ugyanakkor, amikor mély érzésű, lelki motívációkat hordozó festészet bontakozik ki előttünk. Munkásságában fontosak az irodalmi, a művész indítatók, mutatva az alkotó sokirányú érdeklődését. Semmiképpen nem a hagyományos értelmű valóság ábrázoló festő, de a valóságos külső és belső feszítések átlengik festményeinek különös atmoszféráját. Képei színei, finom tónusai igazodnak festői problémáinak bensőségességéhez. Iványi Katalin technikailag is összetett munkásságára jellemző – képek festése mellett – sajátos kollázsainak világa és egészen személyes, bravúros rajzainak sora. Kiállítása e mély szellemi-művészi műhelybe engedett bepillantást, rendkívüli eseményként. Anyagát Almási Tibor művészettörténész válogatta és rendezte, igényesen és Csorba Csilla művészettörténész, a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgató helyettese nyitotta meg olyan szakemberként, aki járatos ebben a spirituális mondandókkal teli festői világban. Olyan

Léda

Látomás

Gubanc

Egy falu emléke

kiállítás lett a győri bemutató, mely a válogató, rendező személyes ízlését is felmutatta, ugyanakkor keresztmetszetet adott ebből az összetett festői oeuvre-ből.

Külön öröm, hogy a kiállításra jelent meg az Iványi Katalin életművébe bepillantást engedő, azt áttekintő, feldolgozó katalógusa, több színes és fekete-fehér illusztrációval. A bevezető tanulmány szerzője Szeifert Judit művészettörténész, aki igen találó címet adott írásának: „Festett költészet”, s elemzését így fejezi be:

„Átlépve minden tér- és időrendszeren, metafizikus lebegéssé simuló zuhanásban kapcsolódik össze Iványi Katalin minden alkotása. Művei a feltárhatatlan és megfjethetetlen ideák árnyképei, amelyek a megbűvőt, a rejtelmet és az elfeledettet, a kimondhatatlant rejtik. A művészet örök titkát.” Ezt követően olvasható a magyar művészettörténet írás doyenjének Román Józsefnek egy igen értékes írása, aki Iványi Katalin művészetének egyik legrégebb és legjobb ismerője. Végig pillant az egész életművön, majd megállapítja: „Iványi alakjai és tárgyai szellemképek, a képzelet és az álmok teremtette, vizionált lények. Emberalakok és tárgyformák között láthatóan nincs különbség, a megjelenített lényeket csupán a színük hozza élénk.” Idézetet olvashatunk Frank János egy korábbi katalógus bevezetőjéből, Bojár Iván kritikájából, továbbá Dévényi Ivántól, Mezei Ottótól, Ember Máriától, Mucsi Andrásról, Szegő Györgytől, P. Szabó Ernőtől, E. Csorba Csillától – aki egyébként a kiadvány szerkesztője – és a művész több kiállítását is rendező Úry Ibolyától. A katalógus műtárgy fotográfusa Sulyok Miklós volt – igényes munkát végzett –, nem rajta múltott, hogy a fekete-fehér grafikák, rajzok gyönyörű nyomása mellett egy-két kép mű esetében komoly színhelyességi gondok adódnak. Jó betűtípussal, változatos szerkezetet, arculatot adott a műnek Hodosi Mária.

Iványi Katalin kiállítása a nyárelő győri képzőművészeti eseményeinek sorában kiemelkedő értéket képviselt, s a (végre) megjelent katalógussal együtt – melyet támogattott a Nemzeti Kulturális Alapprogram, a Ferencvárosi Önkormányzat és a győri Xántus János Múzeum – elősegíti, hogy ez az életmű az őt megillető előkelő helyre kerüljön (végre). *Feledy Balázs*

Szilágyi Béla kiállítása a nyíregyházi Városi Galériában

Szilágyi Béla a kiállításon

A hetvenedik életévét betöltött művész életpályája négy erdélyi tájegységhez kötődik. A gyakorlatiassággal párosult lírai látásmódot, az elmélkedésre, befeléfordulásra indító remete-hajlamot Háromszékről, a szülői házból hozta magával; képességeit, alkotóművészetét, a kolozsvári képzőművészeti főiskola érlelte ki; a pálya indulásának a Zsil-völgyi bányavidék, az ottani művészkolónia volt a tere és tanúja; az igazi kibontakozás éveit, évtizedeit Szatmár megyéhez kötődnek. Legszebb álmaiban monumentális alkotásokat készített, gobelineket, nagy felületű falakat betöltő mozaik- és intarziámunkákat. Erre az első alkotó évtized nyújtott

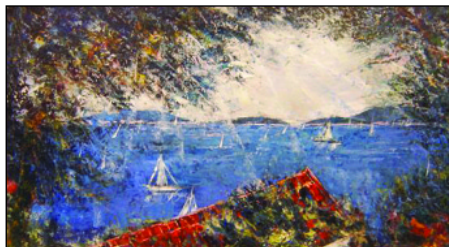
Virágzó fák

számára alkalmat és lehetőséget. Petrozsény, Szatmárnémeti, Sárközújlak őrzi ezirányú művészi tanúságtételeit, ígéretes gyümölcsseit. A folytatás, az illetén megrendelések hiánya szükségyszerűen vezette a festészethez, a festőállványhoz.

Ez lett, ez maradt művészi pályája legjellemzőbb alkotási tere, kifejezési kerete és formája. Gyermekkorának természetközeli világa, az Olt csendes folyását őrző fűzök, a folyót övező szántók és rétek, a láthatáron ezüstösen csillogó vagy körbe burkolozó Kárpátok olyan tájélményt jelentettek, amelyek mélyen beivód-

tak emlékezetébe. Szatmár megyében hasonló kép fogadta: a Szamos, a Túr, a lankák és gyümölcsösök, a távoli hegyek lába elé siető dombok, az Ót ide is elkísérő Kárpátok. A négy fal közé szorított városi élet a fogság kényszerképzetét ébresztették benne. Amint tehetten menekült tőle, ki a természetbe, ahol semmi sem szab határt a képzelet száguldásának, ahol tetten érhető az örök körforgás, a születéstől az elmúlásig, ahol az élet szépsége a maga valójában, ezeryi rejtelmében bontakozik ki az arra érzékeny művész szeme előtt.

Innen adódik, ide vezethető vissza az akvarelljein és olajfestményein a tomboló zöld, az erdők csendje, az erdő sűrűjébe betörő nap-sugárkévek életet és reményt sugárzó megjelenítése. Ez lett alkotóművészetének legjellemzőbb vonása: a természet harmóniájában való feloldódás. Nem véletlen, hogy ezeken a képeken csak elvétve találunk figuratív megjelenítést. Képein az ember – a kezdetek monu-

Horvát tengerpart

mentális alkotásaitól eltérően – nem a világot alakító, tetteivel befolyásoló, cselekvő alkotóelemként van jelen. A látvány mégsem személytelen! Mögötte mindig ott érezzük a teremtett világ csodáiban gyönyörködő, szépségeiben feloldódó, abban újjászületést, belső nyugalmat kereső és találó homo esteticust. A szinte lángra lobbanó sárgák, kékek, lilák, zöldek színorgiájában tündölő fák a mi élet-erőnket, megújulásunkat hirdetik, az erdők magasba törő, sűrű sorokba rendeződött fái, a lombok közt át-törő, utat kereső fénysugarak a mi életerőnket és – akaratunkat, törekvéseinket jelképezik, az őszi táj sem az életalkonyt, a lehangoló elmúlást sugározza, hanem a beérett gyümölcs ízét és zamatát, a

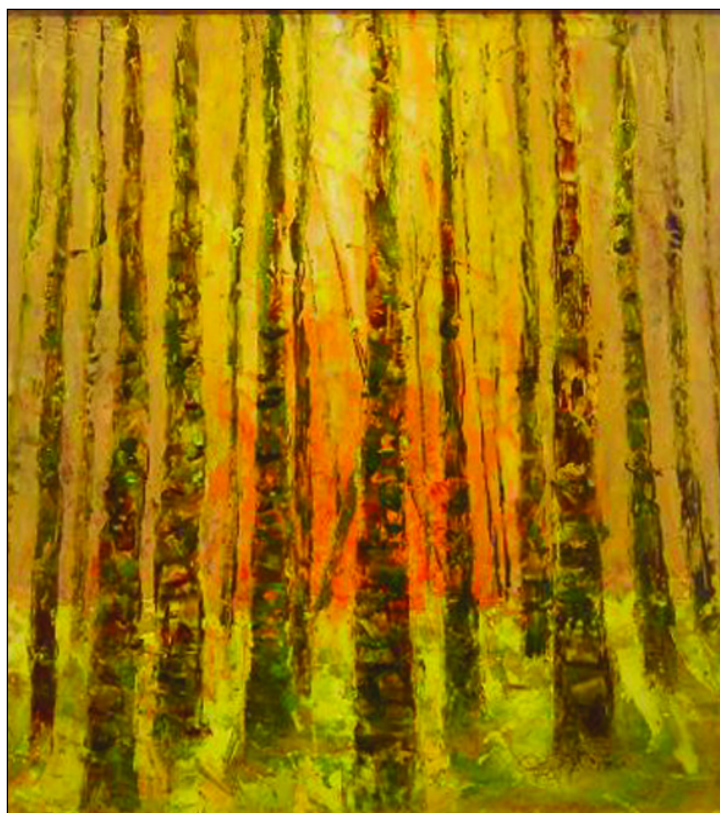
Napraforgók

lebukó nap lágy ölelését, amely bearanyozza a magunk és embertársaink életét. E képeken szinte törvényszerűen jelen van az életadó fény, a maga látható sárgás ragyogásában éppúgy, mint a tó alkonyi víztükrében, a hegyek mögül elővillanó vagy mögük bűvő mozdulatában, amiként a forgószél porszemcséinek éteri csillogásában.

Szilágyi Béla nyíregyházi kiállítása szép példája az anyanemzet és a kisebbségi magyarság kultúrája, művészete közti hídépítésnek, lehetőséget teremtve a bemutatkozásnak, a megismerésnek.

A nyíregyházi Városi Galériában október 13-án megnyílt kiállítás november 12-ig tekinthető meg.

Máriás József

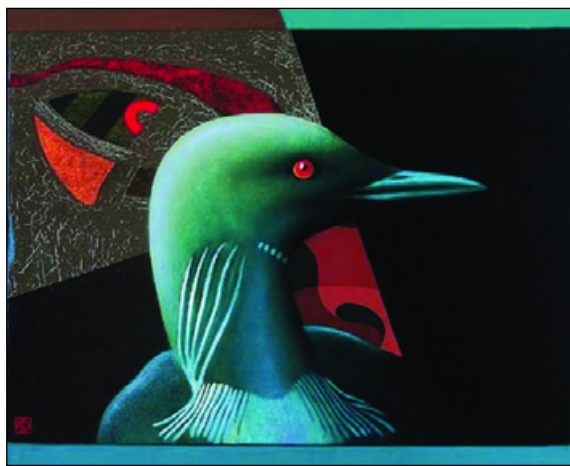

Napfényes erdő

Szemadám György kiállítása a Várnegyed Galériában

A szív mandalája

Madarak és mandalák – ez Szemadám György kiállításának a címe. Ha ízelgetjük az alliterációval megérzékített költői szavakat, elsősorban nem is gondolunk arra, hogy egy világot lebírni akaró mozdulattal – a felek, egymás mellé soroltattak, tehát egyenlők – két tükély került a középpontba. Két bizonyosság: a szabadság, azon belül is a lélek szárnyalásának és az abszolútum invenciózus gazdagságát (is) magában foglaló világmindenségnek a törvénye.

Szemadám György: Önarckép madárijesztő

A festőművész-író-gondolkodó evvel a gesztusával, az organikus létet valaminő – megnevezhetetlen? kultikus? – titok ernyője alatt szemlélve, olyan tárnakra nyitott kaput, amelyekben a mítoszi (bibliai) világ és a beavatással fölszentelt isten-ember: a lét zarándoka összebékült.

A síkra, bármilyen fényes vagy a keleties árnyékok – az időtlen idő – súlyától törékeny, rá van vetítve a „szépe merült lélek” balladája. Szemadám a Domokos Pál Péter-i jellemzéssel – Ő nevezte így a Júlia szép leányt – akarva-akaratlan el tudta érni, hogy a földi (a búzavirág szedésben megnyilvánuló) és az égi (az angyalok seregébe betagozódó lány által megvalósított) tett egyidejűleg örömmel és drámai fényrobbanásnak lássék.

Ez az artisztikus, a szépségkeresésben is mindig pontról pontra haladó művelet – a szent középpontot a rend fókuszába emelő mindenségünnepe – többnyire szakralitással telített. Szertartásszerű jellegében, bár a szcenika – külső és belső megvilágítás – korokat áttetszően jól látszik, nincsen semmi kimódoltság. Anélkül, hogy teljességgel fölleltároznánk a Jelképtárat író festőművész-tudós vásznainak, objektjeinek motivikus gazdagságát, könnyen látni – főképp a tudatosan vállalt szép okán –, hogy fűszárból, madártollból, a vízre (az ég kárpitjára?) vetődő árnyékból és a horizontot ketté szelőlő szárnylevegőzöngé-hegyvonulatból is épülhet oltár.

Magyarán, a korai, Dali előtt tisztelgő performanszon csak a Zsiráf csontja – de nem a szíve! – égett el. Az állatáldozattal azonosuló művészen, aligha tévedünk, tovább lüktet ez az érzelmegőcököt kivetítő műszer.

Kétségkívül a szép ilyesfajta megjelenítésében, amely mögött mindig ott a Krisztus megfeszítésében a halált újra és újra átélő szenvedelem, sok a romantikus vonás. Szemadám életfája – ez a Csontváryra is

utaló, de a Vaszkó Erzsébet-i lírai absztrakció éjfékete bársonyát nagy áttételekben ugyancsak megvillantó terebély – ugyancsak föl van ékszerelve, így jól látható a lobogás.

A belső izzás mint tisztaságjelkép, mint a kibeszélhetetlen vágyak kohója, mint drámai ítékezés motorja lesz a mandaláknak. Efelől, legalábbis a szerkezeti rendet tekintve, a két végpont jól kivehető, hiszen a négyzet kereszt-kör és a kozmoszt is átvilágító „isteni” szem barna vásznon is áttetsző csillogásával (Mandala II.) egy, a plasztikus voltával még csak súlyosított véghetetlen fájdalom áll szemben (Mandala I.). Ez utóbbi fókuszában lévő amorf „test”, úgy is mint stilizált Magyarország-térkép, a Trianon előtti állapot és a nyirbálás révén bekövetkezett drámát 1956 dicsőséges forradalmával együtt jeleníti meg.

Ebből a magatartásformából kiviláglik – előzménye megannyi avantgárd akció –, hogy a művészen hol a helye, mint gondolt történelemről, magyarságról, politikáról. Ám kifejezőmódjának változatossága nem innen ered, noha jellemtulajdonságának a szakrális érdeklődés, az okkult tudományok iránti szenvedély mellett ez is összetevője. Sokkal inkább megnevezhető forrásként az archaikumból ideemelt, modernizált szépségésemény – gondoljunk csak gyönyörű madarainak, ezeknek a lélegző, keccses természet-szobroknak a görög vázák rajzaival való rokonságára –, és mindazon, szürrealitásba rejtett varázslat (például Korniss zárkózott fegyelmű érzékisége), amely segít az én-kép, a csaknem katedrálissá emelt áldozóhely (templom) mérnökiek pontos kimunkálásában.

Költészet ez, a Sámánénektől sem idegen zsolozsma a javából. Egyre inkább bebizonyosodik, hogy Szemadám bűnmegvalló eszköze – a paradicsomi létállapottól csak a halál foszthat meg – a szépség lesz. Abban talál, mert abban is kereste, a föloldozást. Ez az attitűd, teremtdőjék bár több osztatú, motívumkincsét megannyi helyről vevő, a szárnyasoltár nyitását-csukását hangtalanul is visszhangzó vászon (Triptichon; Apokrif oltárkép), Botticelli Vénuszának problémájával rokon: hiába a sugárzó érzés, a születés és halál ugyanazon kagyló – az allegóriával megízestett börtönlét – foglya.

Mint hogy Vénusz ringásával, mert ugyanazon anyagból vétettek, a hullámzó tengert nem lehet lecsillapítani, marad a természettől átörökölt szépség: a madarak (ember- és lélekarcunk formázóinak) szimbólummá avatása.

Lényük, szárnyacsapásuk, suhanásuk, mítoszi rendjük és az általuk megjeleníthető Igazság-tartalom, valamint rejtezésük és fölbukkanásuk az egyetemes művészetben könyvtanulmányt hívott elő.

Szemadám is, mint már említettük, tudós bűvárlója eme természeti lény által fogant lélekjavaknak. Festményeinek jelképrendszerében minden madárnak megvan a helye, s ha filozófiai fogalomná nem válik is – a filozófiája. Ám képzőművészeti elemként, a szerkezetet, a mű gyűjtőpontját stb. nagyon is meghatározva, szerves részei a művész által kibontott látomásnak. Akkor is, ha csupán vonalas ábrázolatuk

van keretbe foglalva (ilyen a rézmaratással készített Daru aranyban), de még inkább akkor, ha kiemelt helyet kapnak az oltárképen. (A Triptichon első tábláján szereplő, piros szemű, zöld északi bűvár – ellentétként a másik oldal konstruktív-élmény-motívum „tornyának” – ilyen pont.)

De ha csupán a vásznakon, kartonokon, dobozok terében, stb látomást gyűjtő, és a hívó élmény (ihlet) látomásához igazodó vagy épp azt kiteljesítő szárnyasok nevét ízelgetjük: Vándorsólyom, varjú (Sámán, Varázskör); talpastyúk (A szent város falainál); cifra pehelyre (A Kalevala első ériekéhez) daru (A madár vadász; esteje I.-II.; Mandala-diptichon vándormadarakkal, I.-II.) seregély (Memento móri!) –, akkor is előtűnik, a forma élményt hangulattá emelve egy különleges, költői sor. Nem madarász, jóllehet annak is kiváló, hanem egy – világra nyitott, csaknem minden tudományban (természettudományban, esztétikában, szépirodalomban) jártas festőművész keveri, súlyosítja emeli szinte törvényerőre velük azt a létet, ami szépség, mítoszi rend és az álom vízében gyakran megmártózó – de sosem a reáliák bakugráisaihoz igazodó – valóság.

Itt, a Madarak és mandalák című kiállításon kiváltképp látszik, minden egy kicsit el van emelve a földtől. A talált tárgy, két ócska ablakkeret, üveggel, szinte egy baljós történet – az átluggatott farostlemezben a három lyuk, három lövés – részévé válik (A madár vadász esteje I.-II.)

Ahogy a motívum lassacskán elfogy, úgy szalad ki az áldozat életéből az idő. Észak-Dél-Kelet-Nyugat oválisokból álló, impozáns festőiséggel megoldozott maszkjátéka (A Knech-Chi-féle töredékekből I.-V), nonfiguratív sejtelve és „időbarangolása” attraktív látvány, mint ahogyan fullasztóan nevetető a kőtörtával hivalkodó, fölül a konyhamérleg súlyával incselkedő, alul a zöld posztón drótkéfért megjuhászító – vagy még keményebb szőrűvé borzoló fa (deszka) műtárgy kivagyisága (Háziooltár Platón és Lao-ce tiszteletére). A bélyegzőkkel érvényesített A hivatalnok titkai – vajon mily Vénusz születik a félig kihúzott fiókok kagylóiban? – ugyancsak groteszk szobor. Ezekből az önmegvalósító, az önarcképet (fotót) gyakran keretbe foglaló, dobozba záró, minden exhibicionista hajlam mellett sok öngúnyt is tartalmazó kísérletekből szép kollekciót láttam múlt év őszén a Vízivárosi Galériában. A Tarot-maszkok I.-XXII, ott is a kiállítás éke volt, itt is az. A 40X30-as olajvásznak – színvilágukkal, a maszkot áthullámozgató (hol gyarapodó, hol fogyó) mindenség-mértanukkal – valójában az ismert, egyik legrégebbi kártyatípus parafrázisai. A 22 Nagy Árkána (figurás, számozott lap) Szemadám Györgynél bravúrosan maszkírozott huszonkét állomás. A monokróm hátterekből ugyanaz a fejforma – változásaik szerint megannyi világmagyarázat – emelkedik ki. Diszítetttség? A színes embermaszkokon a jelképek (kereszt, Hold, csillag, madár, végtelen stb.) ármádiája. A Világmindenség. (XXI.) fénye a fejformába épített tükör révén mindent beborít.

Érzelmi csillogás, filozofikus kacaj? Szemadám György nem árul el semmit a titokból, csak önfelelten játszik.

Amit látnunk, az egy szeretetre méltó kiállítás. Aki létrehozta az egy szeretetre méltó ember.

Szokolczay Lajos